

CONSIDERATIEN

Van een Hollands Regtsgeleerde over de pretentien en aenleg der Jesuiten, en verdere vleijers van het Roomsche Hof, tegens de Rooms-Catholyke Kerk van het Vereenigde Nederland.

I.

A Engezien de Aerts-Bisschop van Sebaste op een zoo ongehoorde wijze mishandelt word; niet heeft konnen verkrijgen dat zijne zack volgens form van Regten zou worden onderzogt, noit aen hem eenig quaed leerstuk is aengewezen, men de reden van zijne afstellinge weigerd te melden, ja in het Decreet waer by afgesteld word, men maer zoo algemeene en wilde woorden derft gebruiken, dat men met diergelyke ligtelijk de beste Leeraer zou konnen bekladden, men zoo te werk gaet na dat de Aerts-Bisschop en zijne Clergie dus lange verzogt hebben om de reden te weten enz. hier uit kunnen luiden van oordeel en bescheidenheid genoeg befluiten, dat de tegenwoordige rampen aen den Aerts-Bisschop niet overkomen om ketterije ofte geværlyke Leere, maer uit een ander oorzaek.

2 En deze oorzaek is ontrent een en dezelve, dewelke zedert eenigetijd in Braband, en elders zoo veel verdrukkinge van geleerde en vrome mannen te weeg heeft gebragt: en ze is geen andere, als dat luiden van dien trant aen de Jesuiten en aen het Hof van Roomen in de weeg zijn, ten opzigt van hunnen geværlijken aenleg en van hunne ongerijmde en onlijdelyke pretentien.

3 De Jesuiten zoeken de glorie van hare Societeit tot de wolken te verheffen, en tragten de menschen in te boezemen, dat de welstand van de Kerk daer van hangt. Andere Geestelijke, die voor hen de knijen niet buygen, maer hunne gevoelens, die zeer verderffelijk zijn, wederfspreken, pogen ze te overheerschen en te verdrucken.

4 Het Hof van Roomen practizeert dag en nagt om hare mage en gezag breeder uit te breiden. Het wil den Paus doen erkennen als den Monarch der weereld , die Keyzers , Koningen , en alle weereldze Souveraine magten om redenen zou kennen afzettēn , als onfeilbaer in zijne uitipraken , als boven alle Concilien en Canones , als den eenigen Bisshop der wereld de vordere Bisshoppen tot zijne Vikarissen hebbende , enz.

5 De Jesuiten en hunne aanhangiers vleijen het Hof van Romen , eigenen al het voorgemelde den Paus toe , en verheffen en preeken deze Monarchie door de wereld. Maer dit doen zy om de gunst van dit Hof te winnen , om daar door tegen hunne Tegenstaenders te worden geholpen , en om aldus hunne eige heerschappye voort te zetten.

6 En van den anderen kant begunstigt het Hof van Romen de Jesuiten , om door henlieden de gemelde pretentien te onderschragen , en alomme by de gemoederen ingang te doen vinden.

7 Aldus hebben de Jesuiten gelegenheid , om de eerlykste en treffelykste Godsgeleerden , die in deze vremde gevoelens niet kunnen toestemmen , by Romen in ongunst te brengen ende te vernederen. En van deze gelegenheid bedienen ze zig tegenwoordig tegen den Aerts-Bisshop van Sebasten en tegen zyne Clergie.

8 Wel is waer , dat het Hof van Romen de gepretendeerde onfeilbaerheid , magt om Koningen , enz. t'ontkroonen , Superioriteit boven alle Concilien , enz. nog niet opentlyk , immers niet hedensdaegs , derft stellen onder de Geloofs-artykelen , en dat sommige Kerken , inzonderheid de Fransche , het gevaer van zulke gevoelens kennende , zulks geenzints zouden gedogen. Maer de vleijers van het gemelde Hof beginnen er al aen te tillen , de anders gevoelende zwaerlyk te veroordeelen , en aen hen de vrede op te zeggen.

9 Hier over zou met vrugt gelezen kunnen worden zeker boek , niet groot , genaemt *L'état présent de la faculté de Théologie de Louvain* , enz. over drie jaren in het ligt gegeven . klaerlijk toonende , hoedanig de gemelde vleijers en sommige Ministers van het Roomscbe Hof de eertijds zoo agtbare en treffelyke Faculteit van Loven ten ondergebragt hebben , de eerlykste en geleerdste Doc- tores door vremde wegen buiten dezelve sluitende , en hare plae-

zen door lompe en ongeleerde Infallibilisten en slaven van Romen vervullende. Ik meld dit boek des te liever, door dien onze Aerts-Bisschop en Clergie byna de zelve zaek, en ook de zelve vyanden hebben, en op geen ongelyke wijze bestreden worden.

10 Men zeid niet dat men den Aerts-Bisschop om deze oorzaek vervolgt; dit zou te hatelyk zijn, byzonder hier te lande. Maer wanneer men ymand vervolgen wil, kan men wel een ander pretext vinden. En alhoewel de Jansenistry dan zonderling te pas komt, men durft ze egter aan den Aerts-Bisschop niet openlyk te laste leggen: een blykelijk teeken, dat men op den man niet veel vat heeft.

11 Verders kan men in het gemelde boek zien, hoe gevaerlyk da aengeroerde gevoelens en proceduuren van de Jesuiten en van het Roomscbe Hof zijn aan alle Republyken en Landen.

12 Voor eerst worden de Kerkelyke persoonen, zoo ze rust willen hebben, gedrongen den aenleg van het Hof van Romen, als No. 4 is vermeld, te seconderen en voor te staen, en alle de sentimenten van gemelde Hof blindeling goet te keuren.

13 Deze gevoelens gaan ligt over van de Leeraers tot het volk.

14 Het volk in zulke gevoelens tredende, dat de Paus alle magt heeft op aerde, zelf over het tydelijk, dat hy om zekere redenen Koningen kan afzetten, en hunne onderdanen ontslaen van den eed der getrouwigheid, dat hy in zyne uitspraken onfeilbaer, ende dat hy aan geen Canones gebonden is, maer zijn wil tot een regel heeft, enz. aldus, zeg ik, raken Landen en Rijken in gevaer.

15 Wat Vorst kan'er gerust zijn, als zijn volk, ofte een goed gedeelte van het zelve volgens deze gronden zou onderregt wezen? Zoo de Paus eens oordeeld, dat de Vorst de Kerk nadeelig is, en op dien voet de gezeide magt tegen hem gaet te werk stellen, zie daer, hy zal zig van zulk een volk wel haest verlaten vinden; hetwelke ook al in duidelyke voorvallen heeft gebleken: Hugo Grotius meld ten dese propooste uit Curtius, * *quod multiudo variâ Religionis capita melius variibus, quam Ducibus pareat.* En verders zegt hy: *Didicerunt hoc malo suo Reges & Imperatores per Asiam, Africam, Europam, ut exempla adferre, id penè esset, omnium gentium Annales transcribere.*

A 2

16. Dat

* De Imperio Summ: Potest. circa Sacra Cap. I.

16. Dat zoo veel domme luyden vrome en te voren beminde Priesters om het niet erkennen van Theodorus Cock nu als ongehoorzaame verlaten , komt hier van heen , dat de Jesuiten en hare zænhang de blinde gehoorzaemheid aen de bevelen van den Paus van Romen de menschen inboezemen en prediken , en de Clergie , die zulks tegenspreekt , voor Kerk-rebellen en ongehoorzaame aen den Paus uitmaken ; waer uit vloeit , dat de Gemeente ten opzigtte van de voorn: gehoorzaemheid verkeerde sentimenten hebberde ingezogen , hen laet voorstaen , dat de Paus in weerwil van den Souverein en Clergie aen Landen en Provincien Bisschoppen mag opdringen. Een klaer blyk van de kragt deser gevoelens ontrent de gemoederen en handel der menschen.

17 Men zal misschien zeggen , dat de bewuste uitsporige gevoelens , om dat ze al by vele als gezonde en heilige worden gehouden , niet wel te weren zijn. Maer men behoort'er tegen te doen het gene men gevoegelyk kan doen , en vooral toe te zien , dat zulke geværlyke Leeraers de overhand niet en nemen over de better gevoelende , ende de zelve niet en onderdrukken.

18. Ik zwijg nu om kortheids wille van de ongoddelyke ende vuile Leeringe der Jesuiten ontrent het liegen en bedriegen , stelen , mijneedigheden , lasteren en doodslaen , probabele opinien , enz. door dewelke zy de Christenentoelaten * (het zijn de eige woorden van de Pastoors van Parijs) het gene de Joden , Heydenen , Turken en Barbaren zouden vervlocken : en zoodanige duisternissen stroijen in de Kerk , daer tot nog toe geen dikker uit de put des afgronds zijn voortgekomen.

19. Ik zwijg dat ze meest vreemdelingen , ja uit vyandlyke Landen zijn , en die zy verdrukken willen , in tegendeel inboorlingen zijn : dat de Jesuiten alhier te lande een byzonderen Oversten hebben die hem tot Amsterdam onthoud : dat gemelde Overste veel groter gezag voert over zijne onderhoorige Jesuiten als een Bisshop over zijne Clergie ; dat de zelve Overste gewoon is jaerlijks de visites te doen van alle statien die de Jesuiten in Holland bezitten , der zelver boeken op te nemen , ende conquesten by yder statie gemaekt te ontfangen en na Brabant over te maken,

zijnde

* In hun 2de schrift van den 1 April 1658 door age Gedeputeerden onderzeekent.

zijnde door dat middel overgroote schatten zedert zoo vele jaren herwaerts uit deze Landen vervoert.

20. Maer zou het niet tegen het belang van ons Vaderland zyn, dat zulke vrienden hun oogwit bereiken, en over een Gemeente van wel vijf honderd duizend zielen het Opperbewind zouden gaen voeren, daer deze meenigte beter bestierd wordende, en gelijk ze door den Aerts-Bisschop van Sebasten en zijne Cleregie bestiert is, onder de gezonde Leden van de Republyk zal kunnen gerekent worden?

21. Uit het tot hier toe gezeide volgt, hoe zorgvuldig arbitreelyke aenstellingen van Vikarissen, van Romens goed vinden alleen afhangende, behooren geweerd te worden. Zoo ze plaets grijpen, is 't met de welmeenende Cleregie gedaen, en zijn de jesuiten de meester.

22. Dat het Hof van Romen zulk een Regt over ons wil oeffenen, is niet anders als een onredelyke geweldenerarie. Aengezien het dit Regt over ons land nooit van ouds gehad heeft, en ook over de naburige landen zig niet eens aenmatigt, blijkt niet van waer het over ons dit regt zou verkregen hebben.

23. Dat ze ons vergelijken met Kerken door invasie der Heydenen en Mahometanen t'eenemael ten onder gebragt en in welke geen eige Cleregie is overgebleven enz. zulks is t'ecnemael ongerijmt.

24. Dat de Paus als Heer en Meester over alle gerechtigheden van Kerken en Cleregie, dezelve zou kunnen geven en wegnemen, inbinden en uitbreiden, alles naer zijn wel gevallen, zulks is nog veel ongerijmder.

25. Zy geven ook voor, dat onze Bisschoppen maer *Vicarii ad beneplacitum Pontificis* zouden zijn, ende dat men vervolgens ontrent hunne aeftellinge en aenstellinge alles maer aen Romen moet laten. Dat zoude nog eenige schijn kunnen hebben, maer egter geen bestandigheid ofte waerheid, als aengewezen word in *Notis per Janum Parrasium* Pag. 13.

26. En dezen schijn zelf zouden haer' Edele Grootm: aen 't Hof van Romen kunnen benemen, indien haer Edelheden volgens haere wijsheid mogten goed vinden, liever een eigen Bisschop over haese Roomse Onderdaenen, als wel een Vicarius van den Paus te admittieren, ofte te verklaeren, dat zy niet begeeren, dat onze Bis-

Schoppen meer afhankelijk van den Roomschchen Stoel zullen zijn als de Bischoppen in andere Landen, alwaer zoodanige Vicarissen niet zouden gedoogt worden.

27 Hier door zouden de voorgemelde Hovelingen in de uiterste verlegenheid raken: want sy zouden nimmermeer derven seggen, dat Romen regt heeft, om Vicarissen te stellen in plaatzen, dewelke vanouds Bischoppen gehad hebben, en in de welke de huidige Souverein liever Bischoppen als Vicarissen wil gedogen.

28 Dog alschoon haar Edele Grootm: in deze gedagten niet mogen vallen, haer Edelheden en 's Vaderlands veiligheid en belang vereischt (onder reverentie) geen t'eenemael arbitraire aenstellingen van Kerk voogden, het sy onder den naem van Bischoppen, ofte onder die van Pauselijke Vicarissen, een Romen met agterdeel der Clergie en tot voordeel der Jesuiten toe te laeten over een zoo talrijke gemeente, en bequaem om heilzame van de eerste, en quaede indrukzels en bevattingen van de laetste te ontfangen.

29 En wie zal niet belijden, dat een zoo gevaerlijk quaed met de uiterste zorg moet gestut worden? alschoon ook de middelen, ten dien einde van nooden, met eenige ongelegenheden en ongemak mogen verwoegt zijn, daerom zouden ze niet moeten worden afgewezen, volgens den regel der voorzigtigheitt, datmen van twee quaden, wanneer menze niet beide te zamen kan myden, het minste moet kiezen.

30 Wat nu deze middelen belangt, gemerkt de Aerts-bisschop van Sebalte voorziet; indien hy nu in weerwil van Romen het Amt van Vicarius metter daet quam te exerceren, een excommunicatie, die zekerlijk zoude geveld werden over zyn Perzoon en alle zoo geestelijke als weereltse personen van zynen aenhang die de bevelen en resolutien van UEd: Groot Mog: als getrouwde onderdanen opvolgen, waer door ongehoorde disordres en oneenigheden onder de gemeentens souden komen te ontstaen ('t gene hy oordeelt zijn pligt te wezen te prevenieeren) zoo toont hy hem uit liefde tot de Vreede bereid tot een vrywillige afstand van zijn ampt, indien conform de heilzame sentimenten van UEd: Groot: Mog: uitgedrukt in't voor-schreve placaet van dato 17 Aug. 1702. een derde konde werden verkregen: 't welke byaldien aan UEd: Groot: Mog: behaegelijk is, zoo zoude men kunnen treden tot een nieuwe voorstelling van drie

drie ofte vier Priesters, tegens welkers leven, handel ofte leere met
geen schijn iets zal kunnen worden ingebragt.

31 Men zou zelfde yverighe, en bygevolg aen Romen de onaen-
genaemste kunnen voorbygaen.

32 Maer dewijl het zeker is, dat Rome, vermits het overde Cle-
resie zoekt absoluut te heerschen, naer deze voorsz voorstellinge uit
consideratie voor de Cleresie niet zal luisteren, ja waarschijnelyk
op der zelver brieven niet eens zal antwoorden, is t'eenemael van
nooden dat de zelve door de sterke hand van haer Edele Groot:
Mog: worden onderstut. Het welke zoo het haer Edele Groot:
Mog: mogt wel bevallen, op de navolgende wijze (onder reveren-
tie) zoude konnen geschieden.

X 33 De voorgemelde Overle der Jesuiten, benevens eenige van de
principaelste Jesuiten zouden kunnen worden ontboden, en Haer Ed:
Groot: Mog: zouden met een hoogen toon kunnen verklaren, dat
haer Ed: Groot Mog: by het Placcaet van den 17 Aug. 1702. blijven-
de, en in het toekomende willende blijven, geene geestelijke magt-
oefeninge over de Rooms Catholijken dezer landen oyt of oyt zul-
len dulden anders, als in conformite van 't voorsz Placcaet; dat haer
Ed: Groot: Mog: ook een spoedig einde van alle deze onrust begeeren,
dat haer Ed: Groot Mog: ten dien einde de voorsz Jesuiten (als
welkers Societeit de oorzaek is van alle dezen onrust) hebben ont-
boden; en zoude alsdan haerlieden wel scherpe lijk kunnen worden
belast, tot Rome, op zoodanige wijze als zy zullen te raeden wer-
den, te wege te brengen, dat Sebastenus uiterlijk binnen de tijd van
zes Maenden in zijn Amt zal wezen herstelt, otte wel dat in confor-
mite van het voorsz. placcaet een ander in zijne plaets zal wezen
aengestelt: Ende om geene nieuwigheden te plegen, dat eenige
perzonnen van onberispelike leer en leven en aen den Staet aenge-
naem, zouden kunnen werden voorgestelt aen den Paus, om daer
uit een electie te doen, gelijk voordeze meermals is geschiet. Ende
op dat de voorsz. Jesuiten zouden kunnen zien dat het haer Ed:
Groot: Mog: teenemael ernst is, en zy lieden gedrongen mogen
worden, om dat salutaire werk tot een goed einde te brengen, zoo
zouden haer Ed: Groot: Mog: volgens haer Ed. gewoonelijke wijs-
heid, onder anderen aen haerlieden kunnen voorhouden, dat indien
haer Ed. Groot. Mog, binnen de tijd van drie a vier maenden
niet.

niet genoegzaem verzekert zullen zijn, dat deze zaake invoegen als voren sal worden getermineert, haer Ed: Groot: Mog: * als dan een tweec Jesuiten zullen ordonneeren na Romen te gaen, om deze zaake met meerder ernst aen te zetten, met bedreiginge, datter ingevalle van langer zuckelinge, noch andere zullen volgen, 't welk met d'oude wetten dezer Landen genoegzaem overeenkomt.

34. Boven dien zouden UEd: Groot: Mog: door der zelver Envoye tot Keulen, aen den Nuntius aldaer nadrukkelijk het voorschreve sentiment van UEd: Groot: Mog: kunnen laten voordragen, om door den zelven Nuntius by den Paus te worden bevorderd.

35. Het voorschreve heilzame sentiment van UEd: Groot: Mog: zoude mede aen het Hof van Romen kunnen worden voorgehouden door deneen of den anderen Rooms-Katholijken Vorst, alsby voorbeeld den Bisshop van Munster, als zijnde onze nabuer, indien men in dien Bisshop daer toe eenige dispositie konde bespeuren,

36. Is het zaake de Jesuiten de gemelde zaak volgens het salutaire oogwit van UEd: Groot: Mog: niet ten einde brengen, en dat het Hof van Romen na geene voorstelling conform de sentimenten van UEd: Groot: Mog: wil luisteren, ift een zeeker en gewis teeken dat de Jesuiten geen einde zoeken van deze verwarringe. Wat zyliciden dan verdienken, wil men aen hooger en wijzer Oordeel laten.

37. Immers dit is zeeker, indien de Jesuiten een Kerk-voogd na haer zin krijgen ('t welk geschieden zal indien Romen arbitrailik mag voo: tgaen) ofte wel indien Zy den onrust door hun verwekt nog een geruimen tijd kunnen uitrekken, dat het in beide de voorschreve gevallen t'eenemael zal gedaen wezen met de oude en vrome Hollandse Cleregie, die de beveelen van UEd: Groot: Mog: tegen de arbitraire bevelen van het Hof van Romen met zoo veel yver in deze heeft opgevolgt: zullende als dan voor haer niet anders overig zijn, als Gods Oordeel te aenbidden, het ongeval van haere Kerk en Vaderland te beklagen, en haere zonden te bezugten waer door Zy deze straffen verdient hebben.

* Sie Graswinkel pag. 178 van het Boek, Oppermagt van haer Ed: Groot: Mog: